

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Henrici Canisi[i] Noviomagi, Belgæ, Jn Academia
Ingolstadiensi SS. Canonum Profess. Ordinarii & Primarii,
Opera Quæ De Ivre Canonico Reliqvit**

Canisius, Heinrich

Coloniae Agrippinae, 1662

In Cap. Nam concupiscentiam 4.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62169](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62169)

minimè debeamus. Ergo § Pont. & Imperator cum se sponte subjecerint Canonibus & legibus, ex consensu suo & tacito quodam pacto alligantur. Nec mirum, si summus Princeps juri se submiterat, cum & superior Judex jurisdictioni inferioris se subicere possit absque vitio, *l. Est receptum 14 D. De jurisdic.* Quare æternà dignus est laude Imperator modernus Rudolphus II. qui cum simpliciter adiretur, ut sententiam in prætorio suo laram rescinderet, vel moderaretur, prudenter respondit, ut viderent Consiliarii sui, an & quantum posset de jure, eo ipso agnoscentes se subiectum juri, uti habeo ex Assessoris ejusdem prætorii.

Neque movet, quòd § Pontifex vel Imperator cogi non possit: non enim hoc arguit eum liberum esse à juris nexu, cum ne quidem ad jus divinum vel naturale, cui tamen omninò subiectus est, à se vel ab alio cogi possit, nisi velit. Ex quibus sæpius apud me constitutum est,

§ Pontificem Canonibus, ut & Imperatorem legibus civilibus, saltem ex consensu suo subiectum esse: exceptis tamen casibus, qui arbitrio suo à jure sibi relicti sunt; ut sunt contra legem novam, ubi Respubl. postulat, *l. 1. § l. 2. D. De constitut. c. Non debent 8 in princ. inf. De consanguinit. & affinit. & c. 1 hoc tit in 6.* Item remittere delinquenti poenam publicam, vel gratiam alicui facere, ne lege aliquà teneatur, *d. l. 2. § l. Rescripta De precib. Imp. offer. cap. Innotuit 20. inf. De elec. & c. Postulasti 4. inf. De concess. præbenda.* Item leviter alteri præjudicare, ut in specie *l. 2. § l. 4. C. d. tit. & in l. 2. § si quis à Principe D. Ne quid in loco publico: non autem graviter. l. Nec avus 4. C. De emancipat. liber & l. Meminerint 6. C. Unde vi; ubi hæc ratio redditur, ne inde injuriarum nascatur occasio, unde jura nascuntur. Planè ex necessaria vel justa causa potest Princeps alteri auferre rem suam, sed restituito rei prætorio, *l. 1. C. In quibus causis servi & l. Venditor 13. § 1. D. communia prædior.**

In Cap. Nam concupiscentiam 4.

SUMMARIA.

1. Transgressio legis humane an peccatum continent.
2. Sententia negans Auctori.
3. Qualitates requisitæ ad hoc, ut subditos obliget lex.
4. Promulgata sit oportet; & quando ex tunc obligare incipiat.
5. Constitutiones Pontificum an sufficiat Roma promulgatas esse.

EX hoc Cap quidam effici putant, quòd transgressio legis humane peccatum contineat, hoc est, quod is, qui contra legem facit, incurrat peccatum: sed minus verum est, cum hæc potius sit eius sententia, quod lex ideo bona sit, quia per prohibitionem suam omnia mala, quæ inde sequi possunt, prohibeat: veluti: cum simpliciter prohibet concupiscentiam, censetur eo ipso interdiceret omnium rerum concupiscentiam. Item & illorum sententia defendi fortasse potest, qui existimant, transgressionem legis esse peccatum, sicut communiter à Theologis & Canonistis asseritur, non tantum quoad leges divinas, verum etiam quoad humanas, teste Navarro, in *Manuali cap. 23. nu. 48.* Quam videtur confirmare Apostolus, *Rom. 13. Omnis anima, inquit, potestatibus sublimioribus subdita sit: non est enim potestas nisi à Deo: qua sunt autem à Deo, ordinata sunt. itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit.* Hæc D. Paulus.

2. Verum hæc sententia omninò mihi non præ-

bat, quippe cum videam alienationem dotis, & renuntiationem hæreditatis paternæ, improbatas esse à jure civili, *l. unica § cum lex C. De rei uxoria act. tit. In sit in princ. Quibus alien lic. & l. 3. C. De collationib. & tamen confirmantur iuramento, cap. Cum contingat 28. inf. De jurejur. & cap. 2. eod. tit. lib. 6. c. 2. De pactis in 6.* At si illa prohibitio alienationis dotis vel renuntiatio hæreditatis paternæ peccatum contineret, non posset confirmari iuramento, propter iuris regulam, non est obligatorium contra bonos mores præstitum iuramentum, *c. Non est obligatorium. De R. I. in 6. cap. Quando 18. De jurejur. & Auth. Quod eis C. De nuptiis.* Neque enim probabile mihi videtur, Principem sæcularem ligare posse aut velle conscientias subditorum suorum ex transgressione legis suæ, nisi ubi contemnitur eius auctoritas, iuxta illud, quod ante ex D. Paulo recitavimus, aut scandalum oriatur proximo ex legis transgressione, aut lex concurrat cum lege divina vel naturali. Quibus casibus magis est ligari conscientias transgressorum: ac propterea quoad leges ecclesiasticas propius crediderim in transgressione earum peccatum admitti, quòd ecclesiasticis superioribus ius & potestas sit in animas nostras, *cap. 2. & 4. inf. De majorit. & obed.* Nolim tamen huic meæ sententiæ de legibus civilibus vel sæcula-

cularibus mordicus adherere; verum sufficit eam obiter indicasse; ideoque legendos cenfeo hac de re D. Thomam 1. 2. *quæst.* 96. *art.* 5. Didac. Covarr. *in cap. Peccatum p. 2. §. 5. nu. 2. cum seq.* Navar. *d. nu. 48. & Azorium Instit. Moral. lib. 5. De legibus cap. 6.*

- 3 Cæterum ut lex vel constitutio obliget subditos, necesse est eas habeat qualitates, quas ex Isidoro recenset Gratianus *can. Erit autem Dist. 4. & D. Thom. in 1. 2. q. 96. art. 3.* Erit autem lex, inquit Isidorus, honesta, iusta, possibilis, secundum naturam, secundum patriæ consuetudinem loco temporisque conveniens, manifesta, &c. Ubi per naturam & patriæ consuetudinem intelligit, ut non sufficiat, legem esse honestam, iustam, & possibilem, simpliciter in se spectando legem; sed & accommodaram naturæ ac moribus esse oportet. Alioquin impune lex non recipitur, cum non obliget, antequam usu sit recepta, *can. Leges cum cum seq. ead. Dist. 4. ut infra latius confirmabo.*
- 4 Præter has qualitates requiritur, ut & lex publicè promulgetur, & tempus statutum ad obligandum efflaxerit; nam antè non inducit obligationem, *can. In istis §. leges d. Dist. 4. Panor. in cap. 1. n. 9 inf. De postulat. Pralat. Navar. in Manuali c. 23. num. 40.* Et probat textus apertus in *Novel. 66. Vi facta nova constitutiones &c.* quòd lex non antè liget subditos, quàm post duos menses à tempore promulgationis factæ in provincia. Et licet hæc Novella loquatur de constitutionibus novis testamenti concernentibus, tamen idem exaudiendum esse de qualibet constitutione nova, rectè tradit ibidem Glos. propter generalem Tit. inscriptionem, sub his verbis, *Vi facta nova constitutiones post earum insinuationes post duos menses valeant*; & ibi quoque notat Bart. & Cuiac. Quod indubitatum est de Constitutionibus Imperatorum.
- 5 At quæstio est, an idem obtineat in Constitutionibus summorum Pontificum, ut earum promulgatio, antequam obligent, in singulis provinciis necessariò requiratur? Quod certe videtur, propter regulam generalem, receptam ab omnibus Doctoribus, quòd ubi aliquid definitum est à iure civili, quòd decisum non existat in iure Canonico, tunc in subsidium recurratur ad ius civile, & è converso, *per text. in cap. 1. De novi operis nuntiatio. cuius & sup. ad cap. 1. meminimus*; sed de Constitutionibus summorum Pont. nihil eiusmodi in iure Canonico existat,

ergo eadem promulgatio in singulis provinciis, idemque fluxus duorum mensium, priusquam obligent, exigitur. Nisi quòd repererim Pium IV. in Constitutione sua super declaratione temporis ad observanda tempora Concilii Tridentini, distertè dixisse, novas constitutiones non nisi post certum tempus vim suam habere, idque iure communi ita cautum esse. Quibus verbis haud dubiè intelligit ius commune *in d. l. Novel. 66. cuius etiam sententiæ recensentur multi D. D. a Decio, in cap. 1. num. 44. & Felino ibid. num. 7.*

Econtra sunt, qui aliter sentiunt, videlicet sufficere Constitutionem summi Pontificis promulgari in Curia Romana, quos refert & sequitur Greg. de Valentia, *Comment. Theol. tomo 2. d. 1. part. 7. q. 5. De lege humana Puncto 5. vers. Sed quamvis cum seq.* Nam, inquit, quòd attinet ad ecclesiasticam gubernationem, quæ videlicet in spiritualem finem refertur, tota Ecclesia censetur esse una respublica sub uno Pastore Christi Vicario; ergò sufficienter intelligitur lex ecclesiastica promulgari Romæ. Secundò, addit hoc absurdi sequi, quòd multæ Decretales epistolæ Pontificiæ non obligent in multis provinciis, quippe non promulgatæ.

Verum hæc rationes si rectè inspiciantur, non confirmant hanc sententiam; quia non video, quare prior ratio etiam non conveniat Constitutionibus Imp. sub quo tamquam una republ. degunt omnes subditi sui, *can. Cum ad verum, & can. Duo sunt Dist. 69. & tamen aliter statutum est de Constitutionibus Imperatoris in d. Novel. 66.* Deinde quòd addit de absurdo, sibi potius imputandum videtur, quòd in defectum iuris Canonici accessit ius civile voluerit, *in d. c. 1. De novi operis nuntiatio.* Nihilominus qui priorem sententiam tuentur, illam limitant, nisi sit consuetudo in contrarium, ut apud eos videre est: & ratio est vis consuetudinis, quæ optima legum interpret dicitur, *l. Si de interpretatione 37. D. De legib. & cap. Cum dilectus 8. inf. De consuetud.* sicut hodie usitatum videmus in Curia Romana.

Neque nos turbare debet, quòd Constitutiones in Curia Romana publicatæ hac ratione extendantur ad remotissimas quoque provincias Christianorum. Respondetur enim, non ideo tamen statim obligare, nisi etiam receptæ sint moribus subditorum in provinciis, ut antè probavi ex *can. In istis §. leges & can. Statuimus Distinct. 4. Ut vix intersit, Constitutiones*

S. Pon-

S. Pontificis Romæ promulgata, etiam in provinciis publicentur, vel non publicentur, cum, ut dixi, antè non obligent, quàm usu subditorum sint comprobata, vel omnium, vel pro majori parte alicujus populi vel universitatis. Dico, pro majori parte; nam quod fit à majori parte perinde est, ac si omnes egissent, *l. Quod major 19. D. Ad municipal.* Non quòd constitutionum vel legum vis & auctoritas pendeat ex arbitrio subditorum, sed quòd publicari videantur sub conditione, si recipiantur saltem à

majori parte. Ita Navar. in *Manuali cap. 23. num. 41.* ex sententia Dominici à Soto, aliorumque. Et rectè: nam cum antea docuimus, ex *can. Erie autem Dist. 4.* ad inducendam legem non sufficere, ut ea honesta, justa, possibilis sit, sed & accommodata naturæ sive moribus subditorum: sequitur eam à legislatore hac conditione ferri & promulgari, dummodò recipiatur à subditis; de quo argumento fufissimè Felinus in *cap. 1. num. 6. vers. Lex nova cum num. seqq. inf. De renga & pace.*

In Cap. Ecclesia S. MARIE 10,

SUMMARI A.

1. Facti species.
2. Laicus in personas & res Ecclesiasticas non est auctoritas.
3. Ab executione inchoari causa non potest.
4. Ecclesia & persona Ecclesiastica exempta à jurisdictione dominorum secularium.
5. An idem locum habeat in Principe, qui superiorem non habet aut agnoscit.
6. Sententia negans probatur.
7. Princeps non potest quidquam statuere in favorem Ecclesiarum vel rerum Ecclesiasticarum, precipiendo vel vetando.
8. Secus, si in vim privilegii quid constituat vel indulgeat.
9. Respondetur ad contraria argumenta.
10. Intellectus can. Si tributum xi. q. 1. & can. Tributum xxii. q. 8.

Celebris huius Decretalis decisio est. Cum enim Ecclesie S. Mariæ in via lata Romæ prædia alienata fuissent in Monasterium S. Silvestri, & postea revocata propter statutum Basiliæ (hic Basilius fuit Præfectus prætorio, & simul Præfectus urbi Romæ, nomine Odoacris Regis Italorum, qui, expulso Augustulo Imperatore occupaverat Romam, & totam Italiam, sicut constat ex Baronio in *Annal.* ad annum 476. in princ. quo inhibebatur alienationem prædiorum, ornamentorum & Monasteriorum Ecclesiasticorum, ut videre est in *can. 1. Dist. 96.* ubi hoc statutum refertur, & improbat. Undè aditus hac de re Innoc. III. S. Pont. mandat prædicta prædia ab Ecclesia S. Mariæ antè alienata, & postea per Senatorem Romanum recuperata, restitui eidem Monasterio, non convento, non confesso, non convi-

cto: neque alienationem ideo infirmam esse, quòd Basilius eam inhibuisset statuto suo; rationem hanc reddens (quæ regula loco in principio huius Cap. præmittitur) * quòd laicis, etiam religiosis (id est piis) super Ecclesiis & personis Ecclesiasticis nulla sit attributa facultas, quos obsequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi: à quibus si quid motu proprio statutum fuerit, quòd Ecclesiarum etiam respiciat commodum & favorem, nullius firmitatis existit, nisi ab Ecclesia fuerit approbatum. Ita textus noster. Rem si hoc pacto concipiamus, ut planè videtur, nulla erit difficultas in formanda facti specie, quam alii Interpp. involvunt simul cum *cap. 3. & cap. 4. inf. Ve lite pendente &c.* quæ alio spectant.

Sed ad rationem textus nostri redeamus, in qua versatur tota utilitas huius Decretalis: quamvis & aliam rationem hic subindiceret Innoc. III. ob quam conveniat etiam restitui prædia, videlicet quòd Monasterium, cum ei prædia subtraherentur per Senatorem Romanum, non fuerit conventum, id est, non citatum, non confessum, vel non convictum; * sed statim ab executione, nullâ præcedente cognitione legitima, prædisprivatum fuerit, *contra l. 2. C. Si per vim vel alio modo & c. l. 1. C. De execut. rei jud. l. Si cum nulla 58. D. De re judic. & c. 1. 11. quæst. 1.* Quibus iuribus prohibetur causa inchoari ab executione; adèd ut ne quidem ex rescripto Principis id fieri possit, *l. Sed etsi 4. cum l. seq. C. Si contra jus vel utilitatem publicæ & c. l. 6. C. Unde vi;* quia negotiorum merita, ut pulchrè ait *d. l. 2.* partium adfertione panduntur.

Verùm, relicta hac ratione, aliam consideremus, quæ maioris est momenti, eo quòd generali quâdam regulâ eximat Ecclesias & personas